

Lekcja 2: En štūbai

- Manix: Miku, šis tvaja štūba ast. Ni-ast debīka adder brevīngi.
Miku: Niaīnan prōbleman, Manixe! Brevīngis štūbos ni-ast ūmulingis.
Ša ast ideāla. Per men, ast cūit tūlan telpan.
Manix: Vidāis, prāssa! Prēi kairā ast lasta, be prēi tikrā ast skapis be ast peisāstalas.
Krāmai ast naunai.
Miku: Jō, ast visān ka (ast) praverīngan. Mi (pa)dīga šan laīskanskapis. Šan ast pilnan laīskans interessantans. Rēidei skaitāt.
Manix: Tēt assei sotūstas?
Miku: Jō,spārtai. Kvei ast spagta?
Manix: Turrimai dvāi spagtans per zmōjuns. Ainā (ast) ez'rīkisnai pirdauštūbai, pirmai vartai prēi kairā, be antrā ast nō pusidūganai.
Miku: As Izpresta. Dīnkun!
Manix: Slāit tenti ēimai prēi ēdisštūbai. Ast ēdes kēsma. Assei alkins?
Miku: Jō,spārtai...

Polskie tłumaczenie:

W pokoju.

Manix: To jest twój pokój Miku. Nie jest bardzo duży, ale wygodny.

*Miku: Żaden problem, Manix. Duże pokoje nie są przytulne, a ten jest idealny.
Dla mnie jest tu wystarczająco dużo przestrzeni.*

Manix: Popatrz, proszę! Na prawo jest łóżko, a na lewo jest szafa i jest biurko. Meble są nowe.

Miku: Tak, jest wszystko, co (jest) potrzebne. Podoba mi się ten regał. Jest pełen interesujących książek. Chętnie czytam.

Manix: A zatem jesteś zadowolony?

Miku: Tak bardzo. A gdzie jest łazienka?

Manix: Mamy dwie łazienki dla gości. Jedna z tyłu korytarza, pierwsze drzwi na prawo, a druga łazienka jest na półpiętrze.

Miku: Rozumiem. Dziękuję.

*Manix: A teraz chodźmy (dosł. idziemy) do jadalni. Jest pora jedzenia (dosł. jedzenia pora).
Jesteś głodny?*

Miku: Tak, bardzo...

Gramatyka

Czasownik

a. Bezokolicznik

We wszystkich słownikach mowy pruskiej czasowniki prezentowane są w bezokoliczniku. Pruski bezokolicznik może mieć następujące końcówki: -t, -tun, -tvei (-twei).

Na przykład pruski czasownik "być" może wystąpić w trzech różnych formach bezokolicznika: būt, būtun, lub būtvei

W prezentowanej tu wersji języka pruskiego, Taūtiskan, używamy tylko jednej, najkrótszej formy bezokolicznika, a zatem dla czasownika “byc” będzie to ‘būt’.

b. Rdzeń i temat czasownika

- i. Po oderwaniu od bezokolicznika końcówki –t utrzymujemy rdzeń (korzeń) czasownika.
- ii. Temat czasownika to taka forma czasownika, która oparta na rdzeniu czasownika, kończy się samogłoską.

Jeśli po oderwaniu od bezokolicznika końcowego –t rdzeń od razu kończy się samogłoską i może być on od razu użyty to dalszej koniugacji czasownika przez wszystkie osoby, czasy i tryby, to wówczas taki rdzeń jest tematem, a czasownik taki nazywamy tematycznym. Jeśli rdzeń jednak taki tworzy temat, który może być użyty do koniugacji tylko dla niektórych czasów i trybów, to wówczas czasownik taki nazwami półtematycznymi (np. czasownik ‘būt’). Większość czasowników, których rdzenie kończą się na spółgłoskę, są czasownikami atematycznymi i wymagają dodania samogłoski –a do rdzenia w celu utworzenia tematu do dalszej koniugacji. Wyjątkiem są czasowniki grupy spółgłoskowej o bezokoliczniku kończącym się na –st, na przykład czasowniki vist, izprest. Dokładniej omówimy je później.

c. Koniugacja czasownika

W pierwszych 2 lekcjach pojawia się, obok czasownika “być” jeszcze kilka innych czasowników. Przyjrzyjmy się ich odmianie przez osoby w czasie teraźniejszym:

būvint - mieszkać

as būvina

tū būvina

tanas/ tana būvina

mes būvinimai

jūs būvinitei

tanai/tanos būvina

dīgt, padīgt - podobać się

as (pa)dīga

tū (pa)dīga

tanas/ tana (pa)dīga

mes (pa)dīgimai

jūs (pa)dīgitei

tanai/tanos (pa)dīga

ēit - iść, chodzić

as ēima

tū ēisei

tanas/ tana ēit

mes ēimai

jūs ēitei

tanai/tanos ēit

izprest - zrozumieć, rozumieć, pojąć

as izpresta

tū izpresta

tanas/ tana izpresta

mes izprestimai

jūs izprestitei

tanai/tanos izpresta

turīt - mieć, musieć

as turri

tū turri

tanas/ tana turri

mes turrimai

jūs turritei

tanai/tanos turri

Uwaga! Podwójne "rr" oznacza tu tylko że akcent pada na sylabę "rri". Głoska "r" nie jest wymawiana ani jako podwójny dźwięk ani jako głoska długa.

vist - widzieć, ujrzeć, zobaczyć

as vida

tū vida

tanas/ tana vida

mes vidimai

jūs viditei

tanai/tanos vida

Od razu łatwo zauważyć, że formy 3 osoby liczby pojedynczej (tanas, tana) i mnogiej (tanai, tanos) są identyczne. Jest to zresztą cecha, która język pruski dzieli z innymi językami bałtyckimi: łotewskim i litewskim.

Zauważyć można również, że mimo pewnych podobieństw koniugacje wyżej wymienionych czasowników różnią się od siebie.

Tak jak w gramatyce języka pruskiego Gunthera Krafta – Skalvynasa, tak i w Taūtiskan wyróżniamy 7 klas koniugacji czasownika pruskiego.

To jak odmienia się czasownik, czyli jakie końcówki przybiera, w zależności od czasu lub trybu dla danej osoby, jest związane z klasą odmiany, do której dany czasownik przynależy.

Jest 5 klas samogłoskowych: I-āṭ, -at; II- ēṭ, -et; III -īṭ, -it; IV -ūṭ, -ut; V -aūṭ, -aut oraz 2 klasy spółgłoskowe: VI (czasowniki kończące się na spółgłoski w bezokoliczniku z wyjątkiem tych kończących się na -st.); VII -st.

Czasowniki klasy samogłoskowej -it/ -īt oraz klasy spółgłoskowej – st mają również podklasy.

W kolejnych lekcjach przyjrzymy się im bliżej.

Ciekawie prezentuje się czasownik **dīgt, padīgt**, użyty przez Miku w następującym zdaniu: 'Mi (pa)dīga šan laīskanskapis' - 'Podoba mi się ten regał'. Dosłownie: 'Mi podoba się ten regał'.

Miku nie użył czasownika (pa)dīga, by mówić, że on się podoba, ale że coś mu się podoba. Taka konstrukcja wymaga użycia zaimka osobowego w formie celownika, by wskazać osobę, której dana rzecz się podoba. W tym przypadku to Miku podoba się regał.

Komu (**zaimek osobowy w klasie celownika**) + czasownik podoba się (**padīngt**) + rzeczownik w klasie **mianownika**.

Gdyby Miku mówił nie o jętym regale, ale o większej liczbie przedmiotów lub osób, które mu się podobają, zdanie nie uległo znaczącej zmianie, albowiem formy czasownika 3 osoby liczby mnogiej są identyczne z formami 3 osoby liczby pojedynczej.

Zdanie mogło by zatem wyglądać tak: 'Mi (pa)dīga krāmai' – 'Mi podobają się meble'. Regał (liczba pojedyncza/jeden przedmiot) został zastąpiony przez meble (liczba mnoga).

W kolejnych dwóch lekcjach: 3. 'Buttan – Dom', 4. 'Seimīni Rittau - Rodzina Rittau' przyjrzymy się bliżej pruskim rzeczownikom, przymiotnikom, liczebnikom, ich wzajemnych związkach i związkach z pruskim czasownikiem.

Słowniczek

n - rodzaj nijaki; m- rodzaj męski; ž - rodzaj żeński

adder, bet -ale

ainā -ž- jedna

alkins -m- głodny

antrā -ž- druga

āntran -n- drugi

āsman -n- ósmy

asmī -ž- ósma

āsmus -m- ósmy

astanai -m/n- osiem

astanis -ž- osiem

brevīngan -n- wygodne

brevīngi -ž- wygodna

brevīngis-vīngs -m- wygodny

cūit-wystarczająco

debīks,debīkas -m- duży

desimtā -ž- dziesiąta

desīmtan -n- dziesiąty

dēsintis -ž- dziesięć

desīmts/desīmtas -m- dziesiąty

dēsimts/dēsimtas-m- dziesięć

dēsimts/dēsimtas -n- dziesięć

dīgt, padīgt-podobać się
dūgans/dūganas -m- piętro, podłoga
dvāi -m/ž/n- dwa, dwie
ēdis -m- jedzenie
ēdisštūba -ž- jadalnia
ēit, gūbt-iść
ez'rīkisnai / ezze rīkisnai-z tyłu, w tyle + miejscownik
ezze, ez' – z + miejscownik
ideāls/-as -m- idealny
interessants/-as -m- Interesujący
izprest-rozumieć
ka -n- co
kairā -ž- lewy, lewa strona
kēsmas -m- pora, czas
keturai -m/n- cztery
keturis -ž- cztery
ketvirtā -ž- czwarta
ketvīrtan -n- czwarty
ketvīrts/ketvīrtas -m- czwarty
krāms/-as -m- mebel
kvei-gdzie
I.poj: Prāssa! I.m: Prāssimai!-Proszę!
laīskan -n- książka
laīskanskapis -m- biblioteczka, regał
lasta, gulta -ž- łóżko
menei/mi (pa)dīga -Podoba mi się
naunas, nauns -m- nowy
nevinai -m/n- dziewięć
nevinis -ž- dziewięć
nevintā -ž- dziewięta
nevīntan -n- dziewięty
nevīnts/nevīntas -m- dziewięty
Niaīnan prōbleman!-Żaden problem!
niaīns-a-an -m/ž/n- żaden
nō - na (czymś) + miejscownik
padīgt, dīgt-podobac się
peisāstalas -m- biurko
peisāt-pisać
pēnkai -m/n- pięć
pēnkis -ž- pięć
penktā -ž- piąta

pēnktan -n- piąty
pēnkts/pēnktas -m- piąty
per men-dla mnie
per+biernik-dla
pilns/-as -m- pełen
pirmā -ż- pierwsza
pirman -n- pierwszy
pirms/pirmas -m- pierwszy
pirzdau-przed, naprzeciwko, poprzedni, uprzednio
pirzdauštūba -ż- przedpokój
pirzdnams -m- korytarz
praverīngan -n- potrzebny
praverīngis -m- potrzebny
praverīngi -ż- potrzebna
prēi - przy, do, u + miejscownik
prēi kairā-na prawo, w prawo
prēi tīkrā-na lewo, w lewo
prōbleman -n- problem
pusidūgans, pusidūganas -m- półpiętro
pussi + dopełniacz-pół
rēidei, rēidi-chętnie
rīkisinai-tył
septinai -m- siedem
septinai -n- siedem
septinis -ż- siedem
septmā -ż- siódma
sēptman -n- siódmy
sēptmas -m- siódmy
skaitāt-czytać
skapis -m- szafa
slāit tenti-ale teraz
slāits / slāit-lech, ale
slāpings / slāpingas -m- spragniony
sotūstas -m- zadowolony
spagta -ż- łazienka
spārtai, labbai-bardzo
stalas -m- stół
štūba -ż- pokój
telpa -ż- przestrzeń
tenti-teraz
tēt -a więc, więc

tētet-tak, wiēc
tikrā -ž- prawa
tīrtan -n- trzeci
tirtī -ž- trzecia
tīrts / tīrtas -m- trzeci
trīs -m/ž/n- trzy
tūlan -dużo, wystarczająco
tūlas, tūlai... -wiele
turit, turīt-mieć
ūmulings/ūmulingis -m- przytulny
ušai -m/n- sześć
ušos -ž- sześć
uštā -ž- szósta
uštan -n- szósty
ušts/uštas -m- szósty
vartai -n. Im- drzwi
Vidāis!-Popatrz!
visān, visāi, vissos -n/m/ž- wszystko
vist (vida, vidai)-patrzeć
zmōjus -m- gość

Anex 2: Koniugacija Czasownika - tabela końcówek.

Czas / Tryb	Osoby	Samogloskowe Klasy Czasownika											Spółgłoskowe Klasy Czasownika	
		būt	I	II	IIIa1	IIIb1	IIIa2	IIIb2	IIIc	IIIđ	IV	V	VI	VII
			āt, -at	-ēt, -et	-it	-īt	-dit	-dīt	časownk ēit i jego pochodne	-ēit, -eit	-ūt, -ut	-aūt, -aut	spółgłoski poza -st	-st
Czas teražņiejszy	as	asma	dāma	paspēma	anži	turri	ārđi	dīma	ēima	sēima	krūja	dīnkauī	buvinna	wiele podgrup koniuga- -cyjnych (zmiany tematu)
	tū	assei	dāsei	paspēsei				dīsei	ēisei	sēisei				
	tana(n)/s, tanaī/os	ast	dāst	paspēt	dīt	ēit	sēit							
	mes, ve*	asmai	dāmai	paspēmai	anzimai	turrimai	ārdimai	dīmai	ēimai	sēimai	krūjimai	dīnkavimai	buvinnimai	
	jūs, jū*	astei	dāstei	paspētei	anzitei	turritei	ārditei	dītei	ēitei	sēitei	krūjitei	dīnkavitei	buvinnitei	

